

Soe ja niiske 2004

■ Aastaaegade arvestuses oli mullune aasta ilma poolest igati kena.

Nii kui aasta lõpeb, algab kõigjal hoolas kulude-tulude kokkuarvutamine.

Ega klimatoloogidki erandiks ole.

Kõige tähtsamad ilmanäitajad on keskmised õhutemperatuurid ning sademed.

Eesti territooriumi mulluseks keskmiseks õhusoojaks rehkendati EMHIs 5,9 kraadi. Ons see hea või kehv tulemus?

Tervelt kraadi võrra soojem

Arvata võib, et hea, sest pikaajaline keskmine ehk norm ületati tervelt kraadi võrra. Nii et oli soe aasta.

Siiski jäi parimate aastateni päris pikk maa.

Rohkem kui kraadi võrra olid mullusest omakorda palavamad näiteks aastad 1989 ja 2000.

Aastaaegade arvestuses oli möödunud aasta igati kena: talvekuude (dets-veebr) keskmine temperatuur ($-3,6^{\circ}$ ületas kõvasti normi ($-5,2^{\circ}$), samuti kevade (vastavalt $5,1^{\circ}$ ja $3,2^{\circ}$ kraadi), suve ($15,7^{\circ}$ ja $15,4^{\circ}$) ning sügise karakteristikud ($6,5^{\circ}$ ja $5,7^{\circ}$).

Tavalisest külmemad olid vaid jaanuar, juuni ning november.

Tallinn ei hiilunud just erilise soojusega, (aasta keskmine $6,1^{\circ}$), küll aga niiskusega. Nii palju taevamärga kui pealinn, ei saanud mullu kraesse ükski provint: aastaga 875 mm ehk $1,3$ normi, kolme suvekuuga 405 mm.

Lisaks tahtis Ülemiste vanake paaril korral linna tolmust ja kõntsast puhtaks kasida.

Saared seevastu, nagu sage-li juhtub, olid hulga soojemad ning kuivemad (Ristna näitajad $7,2^{\circ}$ ja 636 mm).

Kuidas nägi lõppenud aasta välja pikaajalises vaatlusreas? Päikeseline ning kuiv aprill oli viimase poolsajandi kuivuselt 4.–5. kohal, Mulgi- ja Valgemaal sadas vaid 4–6 mm vihma! Oli juba karta, et kordub 2002. aasta pöud.

Ent ei – kolme suvekuu vihma rohkuselt saavutas suvi 2004 koguni märkimisväärse 8. koha poolsajandis. Sügis-kuud õnneks enam nii hullud polnud. Oktoobri lõpp oli mitmel pool lausa rekordsoe.

Novembris keeras ilm talvekuule sobivalt külmemaks ja lumisemaks. Aga mitte kauaks – detsembris oleks nagu sügis tagasi tulnud või kevad raginal sisse murdnud. Aedades õitse-sid üksikud kevadlilled.

Jouludeks oli maa jälle kombekalt valge. Ja kauge tsunamilaine ei suutnud siitkandi aastalõpu ilma rikkuda.

Maakera soojeneb

Samasuguseid aastakokkuvõt-teid tehakse paljudes suurtes meteoroloogiakeskustes, USAs Riiklikus Ookeani- ja Atmosfääriametis (NOAA), Goddardi Kosmoseuringute Instituudis (GISS), Briti ilmteenistuses ja mujal.

Maailma meteoroloogiaorganisatsiooni (WMO) teatel ületas möödunud aastal maakera

keskmine temperatuur $0,44$ kraadi võrra võrdluse aluseks oleva 1961.–1990. a keskmise (14°), jäädes soojuselt neljandalde kohale 2003. a ($+0,49^{\circ}$) järel.

Kõige kõrgema keskmise temperatuuriga aastaks alates ilmamõõtmiste ajastu algusest (1861) loetakse aastat 1998, mil tolle 30aastase perioodi temperatuure ületati $0,54$ kraadi võrra.

Väike arv, suur mõju

Nood arvud (muutused) tunduvad olema pisikesed, ometi võivad nad kaasa tuua suuri nihkeid maakera kliimas. Arvatakse, et üldine soojenemine põhjustab tormide, uputuste, kuumalainete sagenemist.

Huvitaval kombel rehkendati tol “ülikuumal” 1998. a maa peal kokku vaid sada loodusõnnetust, see-eest oli hukkunuid üle 75 000 (ainuüksi orkaan Mitch tappis Kesk-Ameerikas 11 000 inimest). Viimase aastakümne katastroofiderohkeim oli kindlustusfirma Munich Re andmeil aasta 2000 oma 850 õnnetusega.

Mullused ohvriterikkamad kliimakatastroofid: orkaanid ja uputused Kariibi merel (ligi 5000 surnut), taifuunid Filipiinidel ja Jaapanis (üle 2000 hukkunu). Tohutut majanduslikku kahju põhjustasid orkaanid USAs.

Jõuluaegne India ookeani tsunami ei olnud ilma- vaid maailma katastroof.